

PROGRAMMA WARMTE LEIDSE REGIO: RAPPORTAGE TWEEDE HALFJAAR 2024

Opgesteld door het programma WLR, februari 2025

1. Inleiding en achtergrond

De gemeenten Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten en Zoeterwoude werken binnen het programma Warmtetransitie Leidse Regio (WLR) samen aan de warmtetransitie. Deze samenwerking is formeel gestart op 1 augustus 2021 en in eerste instantie aangegaan voor de periode tot 31 december 2023. Door de deelnemende gemeenten is besloten om de regionale samenwerking WLR voort te zetten voor de periode 2024 – 2027. Hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst¹ (SOK) gesloten.

De gezamenlijke doelstelling is de realisatie van een Open Regionaal Energie Systeem (ORES) met borging van publieke waarden. Daarbij vinden de deelnemende gemeenten het van belang om in het kader van onderlinge solidariteit en regionale belangenafweging de beleids- en besluitvorming én de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van de warmtetransitie met elkaar af te stemmen.

In de samenwerkingsovereenkomst is de afspraak opgenomen dat het programma WLR elke zes maanden een voortgangsrapportage opstelt, gericht aan de colleges ten behoeve van informatievoorziening aan de raden. Deze rapportage beschrijft de ontwikkelingen en resultaten van het programma WLR in de periode juli t/m december 2024.

2. Context en wetgeving

Alle gemeenten in Nederland zijn bezig om de warmtetransitie vorm te geven. De ambitie, zoals vastgelegd in het Klimaatakkoord, is de realisatie van een aardgasvrije gebouwde omgeving. De gemeenten voeren de regie op de selectie van de beste alternatieven voor aardgas en het tempo waarin deze alternatieven gerealiseerd worden. Concreet krijgen gemeenten in twee nieuwe wetten een aantal bevoegdheden waarmee zij de regie kunnen voeren op de lokale warmtetransitie.

Het *wetvoorstel Wet collectieve warmte (Wcw)*² gaat uit van publiek eigendom en vergaande regulering in de warmtemarkt. Colleges hebben de taak om warmtekavels aan te wijzen, waarbinnen collectieve warmtesystemen worden ontwikkeld. Per kavel dient het college een integraal verantwoordelijk warmtebedrijf aan te wijzen. Dat warmtebedrijf moet in meerderheidsaandeel in publiek eigendom zijn (dus minimaal 50% plus één aandeel). Warmtebedrijven krijgen een integrale opgave: ze hebben de taak om binnen een kavel de productie of inkoop, distributie en levering van warmte op een duurzame, leveringszekere en betaalbare manier te organiseren. Op welk moment de Wcw in werking treedt is nog onzeker. De behandeling van de Wcw in de Tweede Kamer vindt naar verwachting voor de zomer 2025 plaats. We gaan uit van invoering van de Wcw op 1 januari 2026.

In december 2024 is de *Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw)* aangenomen. Het belangrijkste onderdeel van de Wgiw is de aanwijsbevoegdheid voor gemeenten. Gemeenten kunnen wijken aanwijzen waar op termijn de aardgaslevering binnen redelijke termijn stopt (maar eerder dan 2050). De gedachte is dat er op die manier een stok achter de deur is, zodat het aardgasnet niet voor een enkeling in stand hoeft te worden gehouden. De verwachting is dat de aanwijsbevoegdheid ingezet zal worden voor wijken waar volgens het Warmteprogramma een warmtenet de oplossing is met de laagste maatschappelijke kosten. Na aankondiging in het Warmteprogramma door het college moet de inzet van deze bevoegdheid worden vastgesteld in het

¹ Programma WLR, *Samenwerkingsovereenkomst Warmte Leidse Regio 2024 - 2027*, 11 december 2023

² Ministerie van Klimaat en Groene Groei, *wetvoorstel Wet Collectieve Warmte*, <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?qry=wetsvoorstel%3A36576&cfg=wetsvoorsteldetails>

Omgevingsplan door de gemeenteraad. Daarna volgt een transitieperiode van tenminste 8 jaar totdat de aardgasvoorziening daadwerkelijk kan worden afgesloten door de netbeheerder.

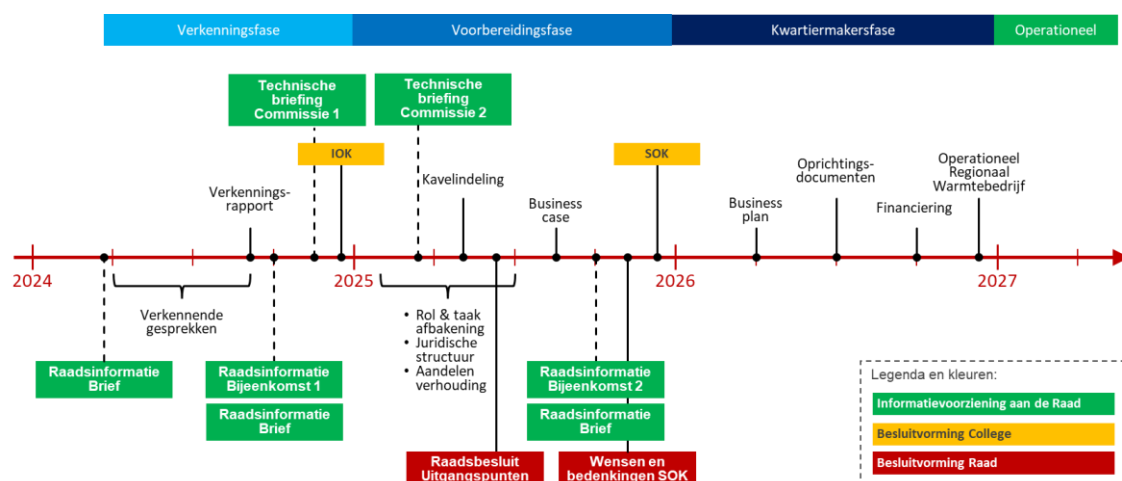
Ook wordt met de Wgiw de eerste stap naar kostengebaseerde tarieven voor warmtenetten gezet en is het opstellen van het Warmteprogramma verplicht geworden. Het Warmteprogramma is de opvolger van de huidige Transitievisies warmte. Uit de Transitievisies warmte van de WLR-gemeenten komt het beeld naar voren dat in de Leidse regio voor ca. 100.000 woningequivalenten (WEQ) een collectieve warmteoplossing (warmtenetten) het voorkeursalternatief is. In de (door de gemeenten) op te stellen Warmteprogramma's (uiterlijk 2026) dient dit bevestigd of bijgesteld te worden en dienen gemeenten de tijdslijn voor de omschakeling van wijken naar een aardgasvrije warmtevoorziening voor (in ieder geval) de komende 10 jaar vast te stellen.

De grootste uitdaging in de ontwikkeling van collectieve warmteoplossingen is de betaalbaarheid voor bewoners en bedrijven. Het Rijk is zich daarvan bewust en daarom werkt het ministerie van Klimaat en Groen Groei (KGG) aan (aanvullende) instrumenten om de betaalbaarheid van warmtenetten te verbeteren³.

3. Verkenning oprichting regionaal warmtebedrijf en Intentieovereenkomst

De belangrijkste opgave in 2024 voor het programma WLR was de verkenning naar de publieke partners waarmee de oprichting van een regionaal warmtebedrijf gerealiseerd kan worden. De resultaten van deze verkenning zijn vastgesteld in het Bestuurlijk Overleg WLR van 9 september 2024 en gepresenteerd en toegelicht tijdens de regionale raadsinformatiebijeenkomst op 24 september 2024. De gemeenteraden van de WLR-gemeenten zijn ook met een raadsinformatiebrief⁴ op de hoogte gesteld van de resultaten van de verkenning.

Op basis van deze verkenning heeft het programma WLR, in overleg met de bestuurders, werkgroep en juridische zaken een Intentieovereenkomst (IOK)⁵ opgesteld tussen de zes WLR-gemeenten om gezamenlijk de Voorbereidingsfase (zie figuur 1, fasering en roadmap) te starten voor de oprichting van een Regionaal Publiek Integraal Warmtebedrijf Warmte Leidse Regio (RPIW WLR). Met de ondertekening van de IOK door de colleges van de zes WLR-gemeenten (december 2024 en januari 2025), spreken zij af welke producten in de Voorbereidingsfase opgeleverd worden om daarmee een besluit te kunnen nemen over een Samenwerkingsovereenkomst voor de oprichting van een regionaal warmtebedrijf.

Figuur 1: Fasering en roadmap programma WLR

³ Brief minister van Klimaat en Groene Groei, *Randvoorwaarden voor de verdere uitrol van warmtenetten*, https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2024D37135&did=2024D37135

⁴ Raadsinformatiebrief "Verkenningrapport regionaal warmtebedrijf Leidse Regio en vervolg", programma WLR, oktober 2024.

⁵ Gemeentelijke Intentieovereenkomst Regionaal Publiek Integraal Warmtebedrijf Warmte Leidse Regio (RPIW WLR).

Uit de verkenning zijn twee publieke partners naar voren gekomen, die als (mogelijke) aandeelhouder zouden kunnen toetreden in een regionaal warmtebedrijf, te weten Alliander⁶ en Energiebeheer Nederland (EBN). In Q4 2024 hebben kennismakingsgesprekken plaatsgevonden op bestuurlijk en ambtelijk niveau tussen Alliander, EBN en WLR-gemeenten. De doelstelling van deze gesprekken was om vast te stellen of er voldoende draagvlak en vertrouwen is om een samenwerking aan te gaan. De gemeenten hebben, op basis van deze kennismaking, de intentie om met hen de voorbereidingsfase in te gaan. Met een separaat te sluiten intentieverklaring (beoogd in Q1 2025) worden met deze twee publieke organisaties afspraken gemaakt over samenwerking in de Voorbereidingsfase. Aan deze samenwerking zijn geen onomkeerbare verplichtingen gekoppeld. In de IOK van de zes gemeenten is vastgelegd dat in 2025 een (definitief) besluit genomen wordt of Alliander en EBN de beoogde partners worden in het op te richten regionaal warmtebedrijf.

4. Informatievoorziening aan raden van deelnemende gemeenten

Programma WLR heeft op 24 september 2024 een regionale informatiebijeenkomst georganiseerd voor de leden van gemeenteraden van deelnemende gemeenten. De bijeenkomst had als doel om raden te informeren over:

- de verkenning naar een RPIW WLR,
- de relevante context en ontwikkelingen op het gebied van de warmtetransitie,
- de voorziene planning naar de oprichting van een RPIW WLR en daarvoor nodige besluitvorming.

In oktober 2024 is een raadsinformatiebrief gestuurd naar alle raden van de WLR-gemeenten als naslagwerk na de raadsinformatiebijeenkomst. Deze brief bevatte grofweg dezelfde informatie als de informatie die op 24 september is gedeeld. Daarnaast wordt het programmeam WLR steeds vaker gevraagd om een inhoudelijke toelichting te geven bij vergaderingen van de gemeenteraad of een commissie met als doel de kennis en beeldvorming over de warmtetransitie bij raadsleden te vergroten.

In 2025 organiseert het programma WLR wederom informatiebijeenkomsten voor gemeenteraden en zullen er periodiek raadsinformatiebrieven worden gedeeld over de voortgang van het programma.

5. Overige activiteiten en resultaten

Naast de werkzaamheden die gericht waren op de verkenning, zet het programma WLR zich in om regionaal op verschillende dossiers te adviseren, te coördineren en de (gemeentelijke) belangen vanuit WLR-perspectief te behartigen. In dit kader stemt het programma WLR periodiek af met:

- Het ministerie van Klimaat en Groene Groei;
- Provincie Zuid-Holland;
- RES-regio Holland Rijnland;
- Gasunie (aanleg van WarmtelinQ);
- Shell/D4 (ontwikkeling Aardwarmte Rijnland);
- Uniper (verduurzaming stadscentrale Leiden);
- gemeenten Noordwijk, en Hillegom, Lisse, Teylingen (HLTsamén);
- gemeente Alpen aan den Rijn;
- Rijnland Energie Coöperatie;
- Bank Nederlandse Gemeenten.

⁶ Deelname van Alliander zal mogelijk via dochterbedrijf Firan verlopen.

Ook levert het programma WLR een bijdrage aan het (regionale) gesprek tussen Vattenfall en de gemeenten waar het huidige netwerk van Vattenfall aanwezig is (Leiden, Oegstgeest en Leiderdorp). Onder de overgangsregels van de Wcw zal het bestaande warmtenet hoogstwaarschijnlijk als één kavel worden aangewezen, hetgeen betekent dat deze gemeenten in overleg met elkaar de benodigde besluitvorming hiervoor moeten voorbereiden. Denk hierbij aan de vaststelling van de omvang van het warmtekavel waarbinnen Vattenfall het bestaande netwerk gedurende de overgangsperiode (tussen 14 en maximaal 30 jaar) mag exploiteren en de (eventuele) latere uitbreidingen van dat kavel.

De oprichting van een publiek warmtebedrijf is in veel regio's in Nederland gaande. Onder andere in de regio's Noord-Brabant en Gelderland zien we dat gemeenten – in regionaal of in provinciaal verband – sturing geven aan de ontwikkeling van collectieve warmte door een gezamenlijke entiteit op te richten. Het programma WLR onderhoudt contacten met deze initiatieven om informatie uit te wisselen en kennis te delen.

Tot slot is het programma WLR actief als deelnemer in verschillende regionale en provinciale overleggen over de warmtetransitie, waaronder de Ateliers en strategische overleggen van de Regionale Energie Strategie Holland Rijnland (RES HR). Via deze gremia hebben wij ook deelgenomen aan de bijeenkomsten over het Zuid-Hollandse warmtesysteem als project binnen het nationale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat⁷ (nMIEK).

6. Financiële verantwoording

Met het aangaan van de SOK 2024-2027 is een budget van € 3,0 miljoen ter beschikking gesteld aan het programma WLR. In de specificatie daarvan was voor 2024 een budget van € 886.000 beschikbaar.

Het programmateam WLR bestond in 2024 uit twee parttime Programmamanagers (René Jansen en Hans van Egmond), een Adviseur Warmtetransitie (Karolina Pill), een Programmasecretaris (Laurance Janssen Lok) en een parttime Communicatieadviseur (Gavroche Abels). Er is beperkt gebruik gemaakt van de inhuur en inzet van (externe) adviseurs en gespecialiseerde bureaus.

Op basis van de aangescherpte opdrachtformulering (Q1 2024) en de opzet van het programma WLR was medio 2024 reeds voorzien dat dit jaarbudget niet helemaal ingezet zou worden. In de voortgangsrapportage over de eerste helft van 2024 is dit ook gemeld. In de opgestelde roadmap en planning gaan we uit van drie fasen die uiteindelijk moeten leiden tot het beoogde RPIW WLR. Dit zijn: Verkenningsfase (2024), Voorbereidingsfase (2025) en Kwartiermakersfase (2026) (zie ook figuur 1). Voorzien is dat het programma WLR afgerond wordt op het moment dat het RPIW WLR operationeel is. Eind 2024 kan geconcludeerd worden dat het programma nog volgens planning verloopt.

Eind 2026 kan het RPIW WLR operationeel zijn. Kijkend naar deze roadmap ligt het zwaartepunt van de werkzaamheden van het programma WLR in de periode 2025 en 2026. Het komende jaar kent een ambitieuze planning en vereist substantiële inzet van alle stakeholders die betrokken zijn bij de Voorbereidingsfase.

In Q4 2024 heeft het BO besloten een aangepaste budgetverdeling te maken voor de inzet van de beschikbare middelen voor de periode 2024-2027. Hiermee is voor 2025 een budget van € 1.100.000 beschikbaar voor het programma WLR. Het verhoogde jaarbudget is nodig omdat in 2025 een intensivering plaatsvindt in van de werkzaamheden van het programma en onderzoeken worden uitbesteed, gekoppeld aan de deliverables van de Voorbereidingsfase (zie hoofdstuk 7). Er zijn inmiddels voorschotfacturen verstuurd, ter hoogte van 75% van de begrote kosten voor 2025. De

⁷ Provincie Zuid-Holland, *Advies: deals nodig voor ontwikkeling warmtenetten*, <https://www.zuid-holland.nl/actueel/nieuws/november-2024/advies-deals-nodig-ontwikkeling-warmtenetten/>

realisatie van het programma WLR 2024 is uitgekomen op € 623.742. Conform artikel 4.1b van de DVO vindt de afrekening hiervan met de deelnemende gemeente uiterlijk eind januari 2025 plaats.

7. Uitvoering in 2025

Het jaar 2025 staat in de roadmap als de Voorbereidingsfase voor het RPIW WLR. Het zwaartepunt van het programma WLR ligt bij het opleveren van de resultaten die zijn vastgelegd in de Intentieovereenkomst (IOK RPIW WLR):

1) Opzet RPIW WLR:

Er wordt een globaal ontwerp gemaakt hoe het RPIW WLR eruit komt te zien. Dit wordt vastgelegd in een document/rapport dat deze opzet beschrijft. Deze opzet beschrijft op hoofdlijnen met welke doelstelling het RPIW WLR wordt opgericht, welke taken ze gaat uitvoeren en hoe deze worden ingevuld. Daarbij wordt ook een globale financiële uitwerking gemaakt, waarbij de beoogde investeringen, kosten en opbrengsten in beeld worden gebracht. Deze opzet geldt in de vervolgfase (Kwartiermakersfase) als belangrijke input en uitgangspunt voor het opstellen van het Business Plan van het RPIW WLR.

In de opzet worden de volgende uitwerkingen voorzien:

- a. De (regionale) opgave voor het RPIW WLR.
- b. De (globale) opzet van het RPIW WLR.
- c. Business case van het RPIW WLR.
- d. Voorstel voor de financiële inbreng vanuit aandeelhouders voor de eerste 10 jaar en aanvullende inbreng van financiële middelen door andere partijen om tot de oprichting van een levensvatbaar RPIW WLR te komen t/m 2035.
- e. Financieringsplan.
- f. Risicoanalyse en mitigerende maatregelen.

2) Samenwerkingsovereenkomst:

De Voorbereidingsfase wordt afgerond met het sluiten van de Samenwerkingsovereenkomst. Deze bevat belangrijke afspraken over het voornemen tot oprichting van een gezamenlijke rechtspersoon die de taken krijgt van een RPIW WLR. We voorzien de volgende inhoud van de Samenwerkingsovereenkomst:

- a. afspraken volgend uit college- en raadsbesluiten, zoals kaderstellende uitgangspunten vanuit gemeenteraden.
- b. juridisch en financieel commitment om als aandeelhouder aan het RPIW WLR deel te nemen.
- c. afspraken over de juridische vormgeving van het RPIW WLR.
- d. afspraken over aandeelhouderschap, businesscase en andere financiële aspecten van het RPIW WLR.
- e. afspraken over stappen tot daadwerkelijke oprichting van een RPIW WLR.
- f. eventueel benodigde mandatering t.b.v. besluiten tot oprichting van en deelname aan RPIW WLR.

Beoogde mijlpalen voor 2025:

Mijlpaal	Door	Planning
Ondertekening IOK RPIW WLR tussen 6 gemeenten	BO	Q1 2025
Intentieverklaring (overeenkomst) met Alliander en EBN	Colleges	Q1 2025
Reservering financiële middelen in meerjarenbegroting gemeenten (actie bij gemeenten)	Gemeenteraden	Q1/Q2 2025
Kaders en uitgangspunten t.a.v. oprichting regionaal Warmtebedrijf (actie bij gemeenten)	Gemeenten	Q1/Q2 2025
Go/NoGo-besluit 6 gemeenten	BO	Q2/Q3 2025
Informatiebijeenkomst gemeenteraden	Programma WLR	Q3 2025
Wensen en bedenkingen procedure	Gemeenteraden	Q3 2025
Sluiten Samenwerkingsovereenkomst (Globale beeld taak en opgave, Business model, Juridische structuur, aandelenverhouding, inbreng kapitaal)	Colleges	Q4 2025

In het najaar van 2025 wordt toegewerkt naar het opstellen van een Samenwerkingsovereenkomst (SOK RPIW WLR). We streven ernaar dat het collegebesluit over deze SOK RPIW WLR in Q4 2025 wordt genomen.